

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 4.

Spaanse conquistadores veroverden het rijk van de Inca's in Amerika in hoog tempo. Uit deze bron kun je een oorzaak afleiden van deze snelle verovering.

2p **6** Leg uit welke oorzaak dit is.

Titu Cusi (bron 4) bekeerde zich tot het christendom en liet zijn relaas opschrijven door een Spaanse missionaris. Hij stuurde zijn boek naar de Spaanse koning Filips II om hem kennis te laten maken met zijn nieuwe volk.

Het boek van Titu Cusi werd verschillend beoordeeld:

- 1 Het werd gezien als een waardevolle bron voor de visie van de inheemse bevolking van Amerika op de verovering door de Spanjaarden.
- 2 Er werd getwijfeld aan de betrouwbaarheid van de informatie over de verhouding tussen de Inca's en de Spanjaarden.

2p **7** Geef bij elk van beide oordelen de redenering weer die erbij past.

In het begin van de vroegmoderne tijd werd de boekdrukkunst verbeterd, wat onder andere bijdroeg aan de ontwikkeling van vorstelijk absolutisme.

2p **8** Leg uit dat de verbetering van de boekdrukkunst hieraan kon bijdragen.

In 1559 werd bekend dat de stad Antwerpen een eigen bisschop zou krijgen, die door Filips II benoemd zou worden op basis van competenties en opleiding. Tegen dit besluit kwam verzet van het Antwerpse stadsbestuur én van de adel, die beide een delegatie naar Filips II stuurden om te klagen.

Hierbij passen twee beweringen:

- 1 De benoeming van een bisschop voor Antwerpen door Filips II paste bij de politiek van de Habsburgse vorsten in de Nederlanden op godsdienstig **en** op bestuurlijk gebied.
- 2 Het Antwerpse stadsbestuur en de adel hadden ieder een verschillend motief voor hun verzet.

4p **9** Ondersteun beide beweringen.

Gebruik bron 5.

Uit deze beschrijving van de intocht van Willem van Oranje blijkt dat:

- 1 de gevolgen van de matiging van de kettervervolging zichtbaar zijn in Antwerpen.
- 2 Willem van Oranje in 1566 een positie inneemt tussen het centrale bestuur van de Nederlanden en de hervormers.

- 3p 10 Ondersteun beide conclusies door (bij 1) een gevolg te noemen van de matiging en (bij 2) de positie weer te geven die Willem van Oranje inneemt voor elk van beide partijen.

Gebruik bron 6.

Na de ondertekening van de Pacificatie van Gent bezoekt Willem van Oranje in 1577 de stad Brussel. Onderdeel van de intocht is het tableau vivant (een soort levend schilderij) van *Perseus en Andromeda*.

- 3p 11 Leg de keus voor dit tableau uit door:
- de boodschap over Willem van Oranje te noemen die dit tableau moet overbrengen en
  - daarmee toe te lichten welke bezorgdheid over de aansluiting bij de Pacificatie van Gent bij de inwoners van Brussel moet worden weggenomen en ten slotte
  - met behulp van een kenmerkend aspect uit de zestiende eeuw te verklaren dat het tableau wordt gebaseerd op een Griekse mythe.

In 1585 voerden de Staten van Holland een discussie over de positie van Maurits, de zoon van Willem van Oranje. Er werd besloten hem wel tot stadhouder te benoemen, maar om hem niet de titel 'Graaf van Holland' te verlenen.

- 2p 12 Licht dit besluit toe door:
- aan te geven welke continuïteit de Staten van Holland wilden uitdragen met het benoemen van Maurits tot stadhouder en
  - een bestuurlijke verklaring te geven om Maurits niet de titel 'Graaf van Holland' te verlenen.

Gebruik bron 7.

Een historicus concludeert dat de pogingen van het ancien régime om de onvrede van de boeren weg te nemen, juist hebben bijgedragen aan het uitbreken van de Franse revolutie.

2p **13** Geef de redenering weer die de historicus daarbij volgt.

Twee gegevens:

- 1 In 1577 grepen radicale calvinisten de macht in Gent en richtten een calvinistische republiek op. In deze republiek werden katholieken gemarteld en ter dood veroordeeld.
- 2 In 1820 schonk Willem I, koning der Nederlanden, aan Gent een schilderij van de Vlaamse schilder Mattheus van Bree. Op dit schilderij was afgebeeld hoe Willem van Oranje bij het bestuur van de Gentse calvinistische republiek pleitte voor vrijlating van katholieken.

Een interpretatie: met de schenking van dit schilderij wilde koning Willem I een politiek doel bereiken.

3p **14** Ondersteun deze interpretatie door:

- aan te geven welk politiek doel Willem I wilde bereiken en
- uit te leggen waardoor de voorstelling op het schilderij hiertoe kon bijdragen.

Gebruik bron 8.

In 1849 wordt duidelijk dat het Frankfurter Parlement zijn doel in staatkundig opzicht niet heeft bereikt. Met deze prent geeft Schröder hiervoor een verklaring weer.

3p **15** Leg dit uit door:

- zonder bron het staatkundige doel van het Frankfurter Parlement te noemen
- met een verwijzing naar de prent uit te leggen welke oorzaak voor het mislukken hiervan in de prent wordt weergegeven.

Vroegmoderne tijd

---

bron 4

Titu Cusi Yupanqui, de heerser van de Inca's in Amerika, laat in zijn boek *Een Inca-verslag van de verovering van Peru* in 1570 opschrijven:

Toen mijn vader hierover hoorde [over de komst van de Spanjaarden] raakte hij buiten zichzelf en zei: "Hoe durven deze mensen mijn land binnen te vallen zonder mijn autorisatie en toestemming? Wie zijn deze mensen en wat zijn hun gewoonten?" De boodschapper antwoordde: "Heer, deze mensen moeten wel goden zijn, want ze beweren dat ze met de wind gekomen zijn. Ze hebben baarden en zijn heel mooi en wit. Ze eten van zilveren borden. Zelfs hun schapen, waarop ze rijden, zijn groot en dragen zilveren schoenen [hoefijzers]. Ze gooien met donder zoals de lucht dat doet. (...) Bovendien hebben we ooggetuigen die met hun eigen ogen hebben gezien dat ze praten naar witte vellen en dat ze van sommigen van ons de namen kenden voordat iemand ze dat had verteld en die namen wisten ze door naar de vellen te kijken die ze voor zich houden."

bron 5

In zijn functie als burggraaf van Antwerpen is Willem van Oranje verantwoordelijk voor de rust en veiligheid in die stad. Jacob van Wesembeke, de stadsadvocaat van Antwerpen, beschrijft de intocht van de prins op 13 juli 1566:

Ondertussen werden de [calvinistische] preken en bijeenkomsten, die men met wapens bewaakte steeds groter. Dat gold ook voor het wantrouwen en de vrees die het volk koesterde tegenover het hof en het stadsbestuur, zodat de stad er armzalig bij stond: velen waren vertrokken, en veel vooraanstaande burgers en kooplieden werden verbannen. Iedereen verlangde naar en riep om de prins [van Oranje]. Iedereen wenste hem hier en hoopte dat hij de toestand zou verbeteren. Hun genegenheid hebben zij ook getoond op 13 juli, toen de prins, in opdracht van de landvoogdes, naar Antwerpen kwam. Van het huis waar hij zou logeren tot meer dan een halve mijl buiten de stad waren de wegen bezet met vele duizenden, ja wel meer dan dertigduizend mensen. Men kon er nauwelijks doorkomen vanwege de menigte. Veel burgers en andere inwoners kwamen de prins te paard tegemoet gereden, en begeleidden hem daarna. Dat deed ook de heer van Brederode, met een groot aantal van de bondgenoten¹⁾, die zich op dat ogenblik daar bevonden. (...) Onderweg, en met name buiten de stad, werd er bij het passeren van de prins soms "Vive les Gueux"²⁾ geroepen. De prins berispte de roepers vele keren, zowel met woorden als met gebaren.

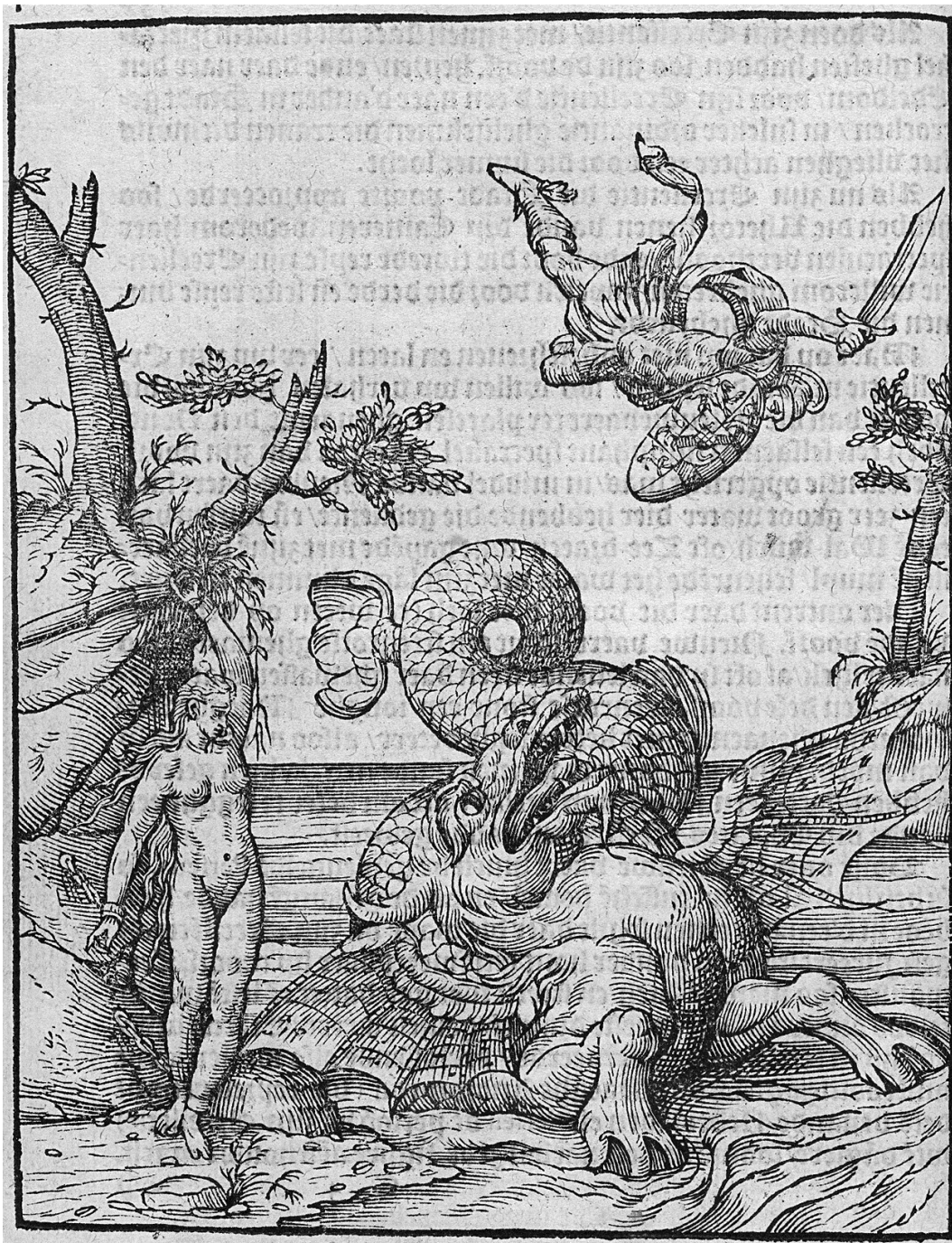
noot 1 Edelen die eerder een verzoek om matiging van de kettervervolgingen hadden aangeboden aan de landvoogdes, een van hun leiders is Hendrik van Brederode.

noot 2 "Leve de Geuzen"

bron 6

Prent uit 1577 van Antoni van Leest van het tableau vivant *Perseus en Andromeda*. Het tableau is gebaseerd op een Griekse mythe waarin de held Perseus het zeemonster verslaat dat prinses Andromeda bedreigt.

Toelichting:

Links staat prinses Andromeda.

In het midden het zeemonster.

Rechtsboven in de lucht zie je Perseus met op zijn schild het wapen van Willem van Oranje.

bron 7

Een ambtenaar in de plaats Ploërmel in het westen van Frankrijk schrijft in juli 1789 aan de regering in Parijs:

Alle boeren in de omgeving en in mijn district weigeren massaal om hun aandeel aan korenschoven af te staan aan de inzamelaar van de tienden¹⁾ en zeggen openlijk dat er geen inzameling zal komen zonder bloedvergieten. Zij baseren zich hierbij op het onredelijke argument dat de eis voor afschaffing van de tienden was opgenomen in de Cahiers des doléances van dit district. Hiermee is de afschaffing nu een feit geworden.

noot 1 De tiende is de verplichting voor boeren om één tiende van de oogst af te staan aan de kerk of aan de regering.

bron 8

In 1849 verschijnt deze prent van Ferdinand Schröder in het satirisch tijdschrift *Düsseldorfer Monatblätter*:

Onderschrift bij deze prent:

"Waarom huil je, kleine hansworst?"

"Ik heb voor uw kleine een kroon gemaakt, en nu wil hij hem niet!"

Toelichting:

Links staat Heinrich von Gagern, president van het Frankfurter Parlement.

De vrouw in het midden is symbool voor Pruisen.

Rechts staat de Pruisische koning Friedrich Wilhelm IV.

De beer naast hem is symbool voor Berlijn, de hoofdstad van Pruisen.

Het standbeeld in het midden is Germania, personificatie van het Duitse Rijk.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.